

Advies

Wijzigingen Bodemdecreet, Materialendecreet en VLAREBO

Voorontwerp van decreet tot wijziging van diverse bepalingen van het Bodemdecreet, Materialendecreet en tot opheffing van diverse bepalingen van het VLAREBO-besluit van 14 december 2007

Datum van goedkeuring	9/05/2017
Datum goedkeuring SERV	15/05/2017
Volgnummer	17 013
Coördinator + e-mailadres	Francis Noyen, francis.noyen@minaraad.be
Co-auteur + e-mailadres	Pieter Noens, pieter.noens@minaraad.be Annick Lamote, alamote@serv.be

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
Krachtlijnen	3
Procesbeschrijving.....	4
Dossierbeschrijving	5
1 Dossier	5
2 Beschrijving.....	5
2.1 Verplicht bodemonderzoeksmoment	5
2.2 Vrijstelling.....	6
2.3 Kwaliteitsborging.....	8
2.4 Sectorfondsen.....	9
2.5 Inkanteling in VLAREBO	9
Aanbevelingen.....	11
1 Algemeen.....	11
2 Verplicht bodemonderzoeksmoment.....	11
3 Vrijstelling	12
4 Kwaliteitsborging	13
5 Sectorale saneringsfondsen.....	14
6 Inkanteling in VLAREBO	15

Krachtlijnen

Minaraad en SERV gaan akkoord met de principes van de voorgestelde wijzigingen maar hebben bij verschillende onderdelen nog opmerkingen, vragen en bezorgdheden.

De Raden onderschrijven de doelstelling om alle historische bodemverontreinigingen, die een ernstige bedreiging vormen, te saneren voor 2036.

Om deze doelstelling te halen voert het voorstel een verplicht bodemonderzoeksmoment in voor nog niet onderzochte gronden met potentieel historische bodemverontreiniging. Voor risico-inrichtingen categorie O betekent dit in vele gevallen een vervroeging van de bestaande onderzoeksverplichting. De Raden stellen zich de vraag of de kost voor de vervroegde onderzoeken wel in verhouding staat tot het risico op bodemverontreiniging en suggereren mogelijke milderende maatregelen.

De Raden hechten er belang aan dat de eigenaars en exploitanten van deze gronden tijdig worden geïnformeerd over het statuut van de bodem en de mogelijkheden om het toegekende statuut te verbeteren, over het verplichte onderzoeksmoment en de mogelijke verdere processtappen, met inbegrip van de voorziene timing.

Het voorontwerp van decreet voorziet de mogelijkheid om vrijstelling te bekomen van de nieuwe onderzoekspllicht. Minaraad en SERV vinden het positief dat via deze vrijstellingsregeling onbillijke situaties vermeden worden. De randvoorwaarden voor vrijstelling zijn echter nogal streng en verdienen aanpassing. De Raden stellen voor om dezelfde vrijstellingsvoorwaarden te hanteren als deze die krachtens art. 23, §2 van het Bodemdecreet gelden in het kader van de saneringsplicht. Op die manier zouden alle 'onschuldige bezitters' gevrijwaard kunnen blijven van de nieuwe bodemonderzoeksplicht.

Bij vrijstelling van de onderzoekspllicht zal de OVAM in principe in het kader van een programmatische aanpak op site-niveau het onderzoek ambtshalve uitvoeren. Deze aanpak levert tal van voordelen op. De Raden vragen om op deze locaties ook niet-vrijgestelden de mogelijkheid te bieden om zich hierbij vrijwillig aan te sluiten zodat voor hen ook de schaalvoordelen zouden gelden.

De Raden gaan akkoord met het responsabiliseren van de erkende deskundigen. OVAM zal de bodemonderzoeken niet langer standaard beoordelen op technische conformiteit. Hierdoor stijgt de nood aan een procesaudit in plaats van een productcontrole en een visie van OVAM met betrekking tot kwaliteitsborging. Voor de Raden is het belangrijk dat deze visie steunt op een risicogebaseerde benadering en dat hierover teruggekoppeld wordt met de stakeholders.

Het voorstel bevat wijzigingsvoorstellen van het instrumentarium voor de sectorfondsen. De Raden zijn voorstander van dergelijke fondsen en vragen ten gepaste tijde een evaluatie of de aangebrachte wijzigingen en versoepelingen hebben geleid tot de nodige sectorale fondsen die hun opdracht efficiënt vervullen.

Procesbeschrijving

Datum adviesvraag	4 april 2017
Naam adviesvrager + functie	Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw
Rechtsgrond van de adviesvraag	DABM, Artikel 2.2.2.
Adviestermijn	Adviestermijn 30 dagen – uitstel verleend tot x mei 2017
Samenwerking	SERV
Overlegcommissie	WCMH
Vergaderingen: soort + datum	20/04/2017 toelichting door OVAM 25/04/2017 WCMH – SERV ENO

Minaraad en SERV ontvingen van Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw op 4 april 2017 de vraag om een advies te formuleren over het voorontwerp van decreet tot wijziging van diverse bepalingen van het Bodemdecreet van 27 oktober 2006 en artikel 38 van het decreet van 23 december 2011 betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen en tot opheffing van diverse bepalingen van het VLAREBO-besluit van 14 december

De adviestermijn bedraagt 30 dagen. De Minaraad heeft termijnverlenging gevraagd.

Dossierbeschrijving

1 Dossier

[1] Het dossier bestond uit:

- Een regeringsnota.
- Een voorontwerp van decreet.
- Een memorie van toelichting.
- Een reguleringsimpactanalyse.
- Een fiche met uittreksel van het verslag van de vergadering van de Vlaamse Regering van 18 maart 2016, VR PV 2016/10 – punt 0032

[2] Het voorontwerp omvat, volgens de memorie van toelichting, drie soorten wijzigingsvoorstellen:

- inhoudelijke wijzigingen, in het bijzonder:
 - de invoering van een verplicht bodemonderzoeksmoment voor nog niet onderzochte gronden met potentieel historische bodemverontreiniging met daaraan gekoppeld de mogelijkheid tot vrijstelling van die onderzoeksplicht voor particulieren;
 - de afschaffing van de veralgemeende conformverklaring van bodemonderzoeken en auditing van de erkende bodemsaneringsdeskundigen;
 - de optimalisering van het instrumentarium voor de sectorfondsen;
 - de inkanteling van het gebruik van bodemmateriaal (bagger- en ruimingsspecie, grondbrij en bentonietstrib) in de regeling over het gebruik van uitgegraven bodem van het Bodemdecreet en VLAREBO.
- deregulering, administratieve vereenvoudiging (bv; invoeren rechtsgrond digitalisatie in artikel 3) en lastenvermindering;
- juridisch-technische aanpassingen (bv. overdracht appartementsmede-eigendom in artikel 16)

De inhoudelijke wijzigingen worden hierna nader toegelicht.

2 Beschrijving

2.1 Verplicht bodemonderzoeksmoment

[3] Het Milieubeleidsplan 1997-2001 bevat het engagement om alle historische bodemverontreinigingen die een ernstige bedreiging vormen te saneren voor 2036.

[4] Om die doelstelling tijdig te kunnen realiseren, moeten in eerste instantie de gronden met historische bodemverontreiniging worden geïnventariseerd en de ernst van de verontreiniging worden bepaald. In samenwerking met steden en gemeenten worden

alle risicogronen in kaart gebracht via het inventarisatieproject van de OVAM: de gronden met historische risico-inrichtingen worden geïnventariseerd tegen eind 2017.

- [5] Volgens schattingen zijn er in Vlaanderen 80.000 risicogronen. Daarvan zijn er na iets meer dan 20 jaar bodembeleid (1995-2016) ongeveer 40.000 onderzocht (via een oriënterend bodemonderzoek). Dit is gebeurd op basis van de bestaande onderzoeksverplichtingen: de bestaande wetgeving voorziet verplichte onderzoeksmomenten: (1) bij overdracht van een risicogrond; (2) bij stopzetting/sluiting van een risico-inrichting; (3) periodiek bij welbepaalde in exploitatie zijnde risico-inrichtingen (inrichtingen van categorie A, A*, B en B*: zie toelichting bij indelingslijst bijlage 1 van titel I VLAREM). Niettegenstaande deze onderzoeksverplichtingen reeds 20 jaar bestaan (Bodemsaneringsdecreet 1995), moet naar schatting nog 40.000 risicogronen worden onderzocht.
- [6] Een groot aantal van de risicogronen worden niet gevat door de bestaande verplichte onderzoeksmomenten. De meeste eigenaars en exploitanten zijn ook niet geneigd om op vrijwillige basis een bodemonderzoek op hun terrein uit te voeren uit vrees voor een eventuele verontreinigingsproblematiek die aan de oppervlakte zou komen.
- [7] Om de doelstelling van onderzoek en bodemsanering van de gronden met historische bodemverontreiniging tegen 2036 te realiseren, voert het voorliggend voorstel een nieuw verplicht onderzoeksmoment in. Het gaat daarbij vooral om volgende risicogronen:
- risicogronen met risico-inrichtingen die reeds in exploitatie zijn van vóór 29 oktober 1995 en geen periodieke onderzoeksplicht hebben (VLAREBO-categorie 'O').
 - risicogronen met vroegere risico-inrichtingen (VLAREBO-categorie 'B', 'A' of 'O') waarvan de exploitatie begonnen is vóór 29 oktober 1995.
- [8] Om de uitvoering van de oriënterende bodemonderzoeken enigszins in de tijd te spreiden, wordt geopteerd voor een fasering van de onderzoeksplicht. Dit gebeurt door een verschillende einddatum voor de naleving van de onderzoeksplicht vast te stellen voor de verschillende bestaande categorieën van risico-inrichtingen (O, A en B). De gronden met een risico-inrichting die in de categorie met het hoogste risico op bodemverontreiniging (categorie B) ingedeeld is, krijgen de vroegste eindtermijn: 31 december 2021. Voor de gronden met een risico-inrichting met categorie 'A' als hoogste risico-categorie is de deadline 31 december 2023. Voor de overige gronden die onder het toepassingsgebied van de nieuwe onderzoeksplicht vallen (enkel risico-inrichting(en) van categorie 'O'), is de einddatum 31 december 2025.

2.2 Vrijstelling

- [9] Het voorontwerp van decreet voorziet de mogelijkheid om vrijstelling te bekomen van de nieuwe onderzoeksplicht. Naar aanleiding van het inventarisatieproject van de OVAM zullen veel gronden de kwalificatie van risicogrond krijgen omwille van de risico-inrichtingen die er in het (verre) verleden werden geëxploiteerd. Eigenaars van dergelijke risicogronen zijn zich vaak niet bewust van de oude historie van hun

eigendom en zullen mogelijk pas bij overdracht hiervan kennis krijgen (via bodemattest met vermelding van risico-inrichting). Hierdoor zullen zij onverwacht extra inspanningen moeten leveren voor het uitvoeren van het oriënterend bodemonderzoek. Zij zullen vaak onwetend zijn over hun rechten als 'onschuldig eigenaar'. De doelgroep voor vrijstelling onderzoeksplicht zijn eigenaars die cumulatief voldoen aan de volgende voorwaarden:

- de eigenaar heeft de risico-inrichting(en) niet geëxploiteerd;
- de risico-inrichting was niet aanwezig tijdens zijn eigenaarschap;
- de eigenaar heeft de locatie sedert de verwerving enkel gebruikt voor particulier gebruik (verklaring op erewoord).

Bij verwerving door vererving: erfflater voldoet aan voorgaande voorwaarden.

- [10] Bij vrijstelling van de onderzoeksplicht zal de OVAM in principe in het kader van een programmatische aanpak op site-niveau het onderzoek ambtshalve uitvoeren.
- [11] De eigenaar met vrijstelling van de algemene OBO-plicht is van rechtswege ook vrijgesteld van de OBO-plicht van artikel 29 en 102 Bodemdecreet (vrijstelling OBO-plicht bij overdracht). Deze vrijstelling geldt uiteraard slechts op voorwaarde dat er sedert de vrijstelling geen nieuwe risico-inrichtingen op het terrein werden uitgevoerd.
- [12] Bij de verkoop van een risicoground zal de verwerver moeten worden geïnformeerd over de van rechtswege vrijstelling van de OBO-plicht. De verwerver weet bijgevolg dat hij een risicoground koopt zonder dat hij voorafgaandelijk informatie heeft over de mogelijke aanwezigheid van bodemverontreiniging. De verwerver weet dat de grond die hij aankoopt op een bepaald ogenblik na de verwerving nog het voorwerp zal uitmaken van een siteonderzoek of een oriënterend bodemonderzoek door de OVAM, en eventueel daaropvolgend een beschrijvend bodemonderzoek en bodemsanering waarvoor hij niet wordt aangesproken in saneringsplicht. Hij moet er zich bij de aankoop wel rekenschap van geven dat de eventueel aanwezige bodemverontreiniging en de eventueel noodzakelijke bodemsanering de grond (tijdelijk) ongeschikt kan maken voor het beoogde gebruik of dit gebruik althans (tijdelijk) zou kunnen hinderen of beperken. Indien in een latere fase na de overdracht uit het ambtshalve oriënterend bodemonderzoek of site-onderzoek van de OVAM toch bodemverontreiniging aan het licht zou komen die gelinkt is aan de vroegere overdrager zal OVAM ambtshalve optreden en de kosten ervan van het in kader van aansprakelijkheid proberen terug te vorderen.
- [13] Het is belangrijk te benadrukken dat de vrijstelling van de nieuwe onderzoeksplicht niet automatisch betekent dat de betrokkene ook wordt vrijgesteld van de saneringsplicht (beschrijvend bodemonderzoek en bodemsanering). De vrijstellingsvoorwaarden voor de saneringsplicht hebben immers betrekking op vastgestelde bodemverontreiniging terwijl die info in principe niet beschikbaar is vooraleer een oriënterend bodemonderzoek is uitgevoerd. Wel is het uiteraard mogelijk dat de OVAM na beoordeling van het ambtshalve oriënterend bodemonderzoek of site-onderzoek op

basis van het dossier van de grond oordeelt dat de saneringsplichtige persoon voldoet aan de voorwaarden voor vrijstelling van saneringsplicht.

- [14] De RIA bevat een inschatting van de locaties en kosten die gepaard gaan met het huidige voorstel.

Bij ongewijzigd beleid zullen zowel de ondernemingen (20.000 locaties waarvan 2000 in categorie O), de overheden (10.000 locaties) als de particulieren (10.000 locaties) elk afzonderlijk te maken krijgen met de verplichting tot uitvoering van een oriënterend bodemonderzoek. De onderzoekskosten bij overdracht, stopzetting of periodieke onderzoeksplicht zullen volledig bij deze groepen liggen. Er is in de huidige wetgeving immers geen mogelijkheid tot vrijstelling van de bestaande onderzoeksverplichtingen voorzien. De kost van een oriënterend bodemonderzoek bedraagt gemiddeld € 5000. Het tijdstip van uitgave is afhankelijk van het moment van overdracht van de grond, sluiting van de actieve risico-inrichting of tijdstip van periodieke onderzoeksplicht. Voor veel gronden zal dit tijdstip na 2028 liggen.

In de voorgestelde regeling komen de ondernemingen met uitsluitend risico-inrichting van categorie O die vóór november 1995 gestart zijn onder het toepassingsgebied van het nieuw verplichte onderzoeksmoment, dit zijn naar schatting 1.200 locaties. Voor die 1.200 locaties zal uiterlijk eind 2028 een oriënterend bodemonderzoek uitgevoerd zijn.

Particulieren die eigenaar zijn van een risicoground waar vóór november 1995 risico-inrichtingen uitgebaat werden, vallen ook onder het toepassingsgebied van het nieuw verplicht onderzoeksmoment. Het gaat om 10.000 locaties die in principe uiterlijk eind 2028 zullen onderzocht zijn. Ingeschat kan worden dat particulieren voor 80% van de locaties voor vrijstelling in aanmerking komen, dit zijn 8.000 locaties. Bij vrijstelling van onderzoeksplicht gaat de OVAM het bodemonderzoek uitvoeren. Dit gebeurt met een programmatische aanpak over een periode van 10 jaar (2019-2028) met inzet van het site-instrument hetgeen schaalvoordelen (€3.500 i.p.v. €5.000 per OBO) met zich meebrengt. De overdrachten van die gronden worden eveneens mogelijk zonder de voorafgaande verplichting van een bodemonderzoek.

Overheden die eigenaar zijn van risicogronden waarop vóór november 1995 risico-inrichtingen werden geëxploiteerd (10.000 locaties), vallen eveneens onder het nieuw verplicht onderzoeksmoment en zullen uiterlijk eind 2028 uitgevoerd zijn.

2.3 Kwaliteitsborging

- [15] Het systeem van erkenningen van bodemsaneringsdeskundigen en het invoeren van een kwaliteitssysteem leidde tot een voortdurende toename van de kwaliteit van de bodemonderzoeken. De voorgestelde wijzigingsbepalingen voorzien dat OVAM de bodemonderzoeken, uitgevoerd onder leiding van een erkende bodemsaneringsdeskundige, niet langer standaard beoordeelt op technische conformiteit. Daarnaast is in het voorontwerp van decreet een artikel opgenomen dat uitdrukkelijk bepaalt dat een bodemonderzoek dat niet is uitgevoerd conform de standaardprocedure niet beschouwd wordt als een oriënterend bodemonderzoek.

Uiteraard behoudt de OVAM ook de bevoegdheid om op basis van het ingediende oriënterend bodemonderzoek een beslissing te nemen over de vaststelling van de aard van de bodemverontreiniging en de noodzaak tot het nemen van verdere maatregelen conform de bepalingen van het Bodemdecreet.

- [16] De opheffing van de veralgemeende conformverklaring van de bodemonderzoeken zal wel gepaard gaan met flankerende maatregelen zoals een audit van het kwaliteitszorgsysteem door OVAM. De audit moet het voor de bevoegde overheid mogelijk maken om periodiek het volledige proces van opdrachtinitiatie (offertevraag) tot aflevering van het eindproduct (rapport bodemonderzoek, bodemsaneringsproject, eindevaluatie-onderzoek) bij de erkende bodemsaneringsdeskundige door te lichten. De OVAM stelt een verslag op van de uitgevoerde audit. Op basis van de gedane vaststellingen kan de OVAM de deskundige vragen om een plan van aanpak met corrigerende maatregelen voor te leggen en uit te voeren na goedkeuring.

2.4 Sectorfondsen

- [17] De positieve ervaringen met sectorale bodemsaneringsorganisaties zoals BOFAS en VLABOTEX liggen aan de basis van het voornemen om dit ook toe te passen voor andere KMO-sectoren als metaalbewerking, glastuinbouw, transport en garagehouders. Om de oprichting van nieuwe sectorale saneringsfondsen en dus nieuwe bodemsaneringsorganisaties te stimuleren, is een aanpassing van de bodemwetgeving rond sectorfondsen noodzakelijk. Zo wordt voorgesteld om de verplichting om als individuele exploitant driejaarlijks een bodempreventie- en bodembeheerplan op te stellen te vervangen door de verplichting voor de erkende bodemsaneringsorganisatie om een algemeen bodempreventieplan voor de betreffende sector op te maken die als leidraad kan dienen voor de exploitanten van de betrokken sector. Verder wordt voorgesteld om de regeling over de erkende bodemsaneringsorganisaties (sectorfondsen) op een aantal punten aan te passen, in het bijzonder de representativiteitsvereiste. De vereiste representativiteit voor de erkenning als bodemsaneringsorganisatie voor een welbepaalde activiteit of sector wordt niet langer gekoppeld aan een welbepaald vast percentage (60%) van de leden van de sector. De representativiteitseis moet flexibel kunnen worden ingevuld rekening houdend met de eigenheden van de betrokken sector.

2.5 Inkanteling in VLAREBO

- [18] Het gebruik van uitgegraven bodem wordt vandaag geregeld in het Bodemdecreet en VLAREBO (d.i. de grondverzetsregeling). Het gebruik van bagger- en ruimingsspecie, grondbrij en bentonietstrib wordt vandaag geregeld in het Materialendecreet en VLAREMA. Omwille van deze opname in verschillende kaders geldt er vandaag een ongelijke behandeling voor het gebruik van bodemmaterialen, hetgeen (aldus de memorie van toelichting) zorgt voor verwarring, moeilijke handhaving en misbruik in de hand werkt. Om hieraan tegemoet te komen en omdat de sector heeft aangegeven tevreden te zijn over de principes en procedures van de grondverzetsregeling, voorziet

het voorontwerp van decreet in de inkanteling van het gebruik van bagger- en ruimingsspecie, grondbrij en bentonietslib als bodemmaterialen in deze regeling.

- [19] De inkanteling brengt concreet met zich mee dat voormelde bodemmaterialen niet langer onder het afvalstoffenkader vallen en dat zij volgens een algemeen aanvaard kwaliteitsborgingssysteem (met inbegrip van een traceerbaarheidsprocedure) zullen worden opgevolgd. De economische gevolgen van de inkanteling worden als beperkt aangemerkt, aangezien nu reeds de milieuhygiënische kwaliteit van deze bodemmaterialen voor toepassing bepaald moet worden. Daarentegen zou de rechtszekerheid verhogen, omdat alle vrijkomende bodemmateriaalstromen tot op de plaats van gebruik opgevolgd dienen te worden in het kader van de traceerbaarheidsprocedure.

Aanbevelingen

1 Algemeen

- [20] De Minaraad en de SERV gaan akkoord met de principes van de voorgestelde wijzigingen maar hebben bij verschillende onderdelen nog opmerkingen, vragen en bezorgdheden. In het volgende luik van dit advies worden deze nader toegelicht.
- [21] De Raden appreciëren dat OVAM in de voorbereiding van de wijzigingsvoorstellen in de loop van 2015 belangrijke stakeholders (o.a. vereniging van erkende bodemsaneringsdeskundigen, Federatie Notarissen, OVB, ...) heeft geraadpleegd. Om ook andere belanghebbende partijen de mogelijkheid te geven hun opmerkingen te geven, werd tevens een publieke consultatie over de wijzigingsvoorstellen voorzien via de OVAM-website en de OVAM-nieuwsbrief. De consultatie liep van 12 november 2015 tot eind december 2015. Op basis van de reacties is het voorstel deels bijgestuurd.

2 Verplicht bodemonderzoeksmoment

- [22] Minaraad en SERV onderschrijven de doelstelling om alle historische bodemverontreinigingen, die een ernstige bedreiging vormen, te saneren voor 2036. Hiertoe moeten naar schatting nog 40.000 risicogronden worden onderzocht.
- [23] Voor risico-inrichtingen categorie O die onder de nieuwe onderzoeksplicht vallen, betekent dit in vele gevallen een vervroeging van de bestaande onderzoeksverplichting. Immers de huidige onderzoeksplicht houdt een oriënterend bodemonderzoek in bij de overdracht van de grond of de sluiting van de risico-inrichting. Het doel hiervan is om de toekomstige verwerfer te beschermen.

Volgens de RIA zullen 1.200 locaties behorend tot categorie O tegen de einddatum een oriënterend bodemonderzoek moeten uitvoeren. Dit aantal locaties houdt evenwel nog geen rekening met de locaties die onder de toekomstige sectorfondsen vallen en met locaties die ondertussen deel uitmaken van een overdracht waardoor het aantal locaties nog kan afnemen.

Niettemin stellen de Raden zich de vraag of de kost voor de vervroegde onderzoeken wel in verhouding staat tot het risico op bodemverontreiniging en of dit wel een efficiënte inzet van middelen inhoudt. Een mogelijke milderende maatregel is het verlengen van de eindtermijn voor het uitvoeren van een oriënterend bodemonderzoek van 2025 naar 2027. Immers met een maximale doorlooptermijn van 8 jaar worden de doelstellingen nog steeds gehaald en is er nog een jaar tijd voor bijkomende handhavende maatregelen. Bovendien wordt hierdoor de piek aan OBO's afgevlakt waardoor eventuele prijsstijgingen tegengegaan worden. Ten slotte zou men moeten onderzoeken of en hoe de doorlooptijd kan worden verkort. Op basis van dit onderzoek kunnen maatregelen uitgewerkt worden om de doorlooptijd te korten waardoor er meer ruimte komt om de eindtermijnen te verlengen en toch de doelstellingen te halen.

De OVAM voorziet om eind 2017 het inventarisatieproject af te ronden, zodat de gronden die onder het toepassingsgebied van de nieuwe onderzoeksplicht vallen, geïdentificeerd kunnen worden (Grondeninformatieregister). De Raden hechten er belang aan dat de eigenaars en exploitanten van deze gronden tijdig worden geïnformeerd over het statuut van de bodem en de mogelijkheden om het toegekende statuut te verbeteren, over het verplichte onderzoeksmoment en de mogelijke verdere processtappen, met inbegrip van de voorziene timing. Zij ondersteunen dan ook het voornemen van de OVAM om dit te doen.

3 Vrijstelling

[24] Er wordt een vrijstelling voorzien van de onderzoeksplicht voor eigenaars die cumulatief voldoen aan de volgende voorwaarden:

- de eigenaar heeft de risico-inrichting(en) niet geëxploiteerd;
- de risico-inrichting was niet aanwezig tijdens zijn eigenaarschap;
- de eigenaar heeft de locatie sedert de verwerving enkel gebruikt voor particulier gebruik (verklaring op erewoord).

Volgens de RIA komen ondernemingen niet in aanmerking voor de vrijstelling van onderzoeksplicht aangezien ze zelf de bodembedreigende activiteiten hebben geëxploiteerd (beginsel 'vervuiler betaalt'), dan wel eigenaar van de grond waren tijdens de exploitatie van de inrichting. Ook overheden komen niet in aanmerking voor de vrijstelling omdat ze veelal eigenaar waren van de gronden op het moment van de uitvoering van de bodembedreigende activiteiten, dan wel waren ze betrokken bij de uitvoering van die activiteiten of hebben ze er inkomsten uit verworven.

[25] Minaraad en SERV vinden het positief dat via deze vrijstellingsregeling onbillijke situaties vermeden worden. Bovenstaande randvoorwaarden zijn echter nogal streng en verdienen aanpassing. Ook organisaties, ondernemingen en zelfstandigen kunnen voldoen aan de eerste twee voorwaarden. De Raden stellen voor om dezelfde vrijstellingsvoorwaarden te hanteren als deze die krachtens art. 23, §2 van het Bodemdecreet gelden in het kader van de saneringsplicht. Immers, de derde voorwaarde luidt daar *“Hij was niet op de hoogte en behoorde niet op de hoogte te zijn van de bodemverontreiniging op het ogenblik dat hij eigenaar van de grond werd”*. Op die manier zouden alle ‘onschuldige bezitters’ gevrijwaard kunnen blijven van de nieuwe bodemonderzoeksplicht. Een algemeen aandachtspunt bij dit alles voor de Raden is dat de voorwaarden voor vrijstelling geen aanleiding mogen geven tot speculatie of onterechte afwenteling van de onderzoekskost op de samenleving.

[26] Bij een vrijstelling van de onderzoeksplicht zal het bodemonderzoek worden uitgevoerd in opdracht van OVAM. Dit gebeurt met een programmatische aanpak over een periode van 10 jaar (2019-2028) met inzet van het site-instrument hetgeen schaalvoordelen (€3.500 i.p.v. €5.000 per OBO) met zich meebrengt.

Het is positief dat OVAM via een programmatische aanpak de bodem onderzoekt en desgevallend saneert. Deze aanpak levert tal van voordelen op. De Raden vragen om op de locaties waar OVAM overgaat tot een geïntegreerde aanpak ook niet-vrijgestelden (particulieren, zelfstandigen, ondernemingen, openbare besturen, terreinbeherende verenigingen) de mogelijkheid te bieden om zich hierbij vrijwillig aan te sluiten zodat voor hen ook de schaalvoordelen zouden gelden.

4 Kwaliteitsborging

- [27] De voorgestelde wijzigingsbepalingen voorzien dat OVAM de bodemonderzoeken, uitgevoerd onder leiding van een erkende bodemsaneringsdeskundige, niet langer standaard beoordeelt op technische conformiteit. Uit een toelichting door OVAM blijkt dat momenteel ongeveer een derde van de onderzoeken inhoudelijk getoetst worden. De overige worden veeleer administratief getoetst.
- [28] De Raden gaan akkoord met de algemene beleidslijn van de Vlaamse overheid om erkende deskundigen te responsabiliseren. In dit kader past ook het voorliggende voorstel om de verplichte conformiteitsbeoordeling af te bouwen en in te zetten op een procesgerichte kwaliteitscontrole.
- [29] Voor eigenaars, investeerders, kopers vormt de huidige conformverklaring een stuk rechtszekerheid dat nu voor een deel wegvalt. Deze problematiek geldt zeker voor saneringsfondsen. Deze fondsen werken immers met een resultaatsverbintenis en nemen de saneringsplicht over. De Raden vrezen dat het schrappen van de conformverklaring, zal leiden tot veel meer discussies.
- [30] Door het wegvallen van de conformiteitsbeoordeling door OVAM vergroot de aansprakelijkheid van de bodemsaneringsdeskundige. Dit kan een gevolg hebben voor de hoogte van de premie van een aansprakelijkheidsverzekering en dus indirect voor de prijs van een bodemonderzoek. De Raden vragen dat OVAM de prijsevoluties voor standaardonderzoeken in kaart brengt en meeneemt in de verslaggeving die nu reeds voorzien wordt in kader van het Bodemdecreet.
- [31] Indien een bodemonderzoek, uitgevoerd onder leiding van een erkende bodemsaneringsdeskundige, niet langer standaard door de OVAM wordt beoordeeld op haar technische conformiteit, stijgt de nood aan een procesaudit in plaats van een productcontrole en een visie van OVAM met betrekking tot kwaliteitsborging.

Voor de Raden is het belangrijk dat deze visie steunt op een risicogebaseerde benadering en hierover teruggekoppeld wordt met de stakeholders. Zo'n benadering impliceert o.a. een proces om de risico's die een kwaliteitsvol onderzoek bedreigen te bepalen, te analyseren, te evalueren, te behandelen, te monitoren en te documenteren.
- [32] Een van de instrumenten die OVAM voorziet is een procesaudit bij de bodemsaneringsdeskundigen. De Raden vragen zich af of dit instrument niet moet gekoppeld worden met het VLAREL. Zo vermeldt artikel 8 van het voorontwerp" ... De

OVAM stelt een verslag op van de uitgevoerde audit. De bodemsaneringsdeskundige voert de corrigerende maatregelen uit binnen de termijn die vastgelegd is in het goedgekeurde plan van aanpak.” Wat is de frequentie van deze audit? Wat zijn de gevolgen indien het plan van aanpak niet goedgekeurd of niet uitgevoerd wordt? Volgt er dan een intrekking van de erkenning of een schorsing? Ook is onduidelijk wat verstaan wordt onder een plan van aanpak. De structuur van een plan van aanpak zou er idealiter als volgt moeten uitzien: omschrijving van de afwijking, een oorzaakanalyse, een analyse van de draagwijdte, een correctie, een corrigerende maatregel en een evaluatie achteraf of de corrigerende maatregel effectief was.

- [33] Een laatste opmerking betreffende de beoogde verdere responsabilisering van de bodemsaneringsdeskundige houdt verband met diens huidige mogelijkheid om bij een bodemonderzoek af te wijken van de standaardprocedure. Het voorliggende voorstel bepaalt nu uitdrukkelijk dat een bodemonderzoek, dat niet is uitgevoerd conform de standaardprocedure, niet beschouwd wordt als een oriënterend bodemonderzoek. Vandaag is het echter wel mogelijk om af te wijken van de standaardprocedure, indien hierdoor een gelijkwaardige of betere kwaliteit van informatie wordt verkregen, of om op sectoraal niveau af te wijken als er gelijkwaardige richtlijnen en/of codes van goede praktijk, goedgekeurd door de overheid, worden toegepast. De Raden vragen zich af of het in de toekomst nog steeds mogelijk zal zijn om, in samenspraak tussen de bodemsaneringsdeskundige en OVAM, gemotiveerd af te wijken van de standaardprocedure. Zij zijn alvast van mening dat deze mogelijkheid behouden moet blijven.

5 Sectorale saneringsfondsen

- [34] Bodemsanering is dikwijls een dermate dure aangelegenheid dat zij de draagkracht van de saneringsplichtige overstijgt, waardoor heel wat natuurlijke personen of rechtspersonen die een bepaalde activiteit uitoefenen in financiële moeilijkheden komen en/of zelfs naar het faillissement worden gedreven. In geval van faillissement moet de bodemsanering ambtshalve uitgevoerd worden en valt deze dus volledig ten laste van de gemeenschap.

Via de oprichting van bodemsaneringsorganisaties wordt solidarisering en de spreiding van de kosten en lasten binnen een bepaalde sector verwezenlijkt. Daartoe wordt in de schoot van de bodemsaneringsorganisatie een sectorfonds opgericht dat gespijsd wordt door de sector zelf en door de overheid.

In Vlaanderen is momenteel één Vlaams Bodemsaneringsorganisatie voor de Textielsector (Vlabotex) erkend. Volgens de beleidsnota Omgeving 2014-2019 hebben de ervaringen met Vlabotex geleerd dat sectorale ‘saneringsfondsen’ niet alleen de overhead verbonden aan bodemonderzoek en bodemsanering volledig wegnemen van individuele bedrijven, maar door hun schaalgrootte ook een sterk kostenreducerend effect creëren.

Overeenkomstig het bodemdecreet kan het Vlaams Gewest subsidies¹ verlenen aan een erkende bodemsaneringsorganisatie voor de gedeeltelijke financiering van de sanering van historische bodemverontreiniging. In dat kader subsidieert Vlaanderen één erkende bodemsaneringsorganisatie voor de textielreinigingssector.² In 2014 stelde het Rekenhof³ vast dat de jaarlijks uitbetaalde subsidies ver onder de ramingen van het subsidiëringsprogramma bleven⁴.

- [35] De Raden zijn voorstander van dergelijke fondsen en vragen ten gepaste tijde een evaluatie of de aangebrachte wijzigingen en versoepelingen hebben geleid tot de nodige sectorale fondsen die hun opdracht efficiënt vervullen.

6 Inkanteling in VLAREBO

- [36] De Raden onderschrijven principiële doelstellingen die worden nagestreefd met de voorziene inkanteling van bagger- en ruimingsspecie, grondbrij en bentonietslib in de grondverzetsregeling van het VLAREBO. De voorliggende herziening zal de wetgeving vermoedelijk eenvoudiger, beter uitvoer- en handhaafbaar maken.
- [37] Om tot een praktisch uitvoerbare en efficiënte oplossing te komen, vragen de Raden tenslotte om alle betrokken partijen te consulteren over de aanpassing van VLAREBO en de standaardprocedures. Zo vragen nutsbedrijven aandacht voor noodsituaties waarbij noodruiming moet gebeuren en interventies noodzakelijk zijn, zonder voorafgaandelijke melding aan een erkende bodembeheersorganisatie. Daarnaast geldt er krachtens art. 3, 6° van het besluit van de Vlaamse Executieve van 27 maart 1985 houdende reglementering van de handelingen binnen de watergebieden en de beschermingszones een verbod om in de beschermingszones type II rioolwaterzuiveringsinstallaties of installaties voor verwerking van afval te installeren. De waterwinbedrijven vrezen dat door de voorziene inkanteling de installatie van afvalverwerkingsinstallaties voor grondbrij, bentonietslib en bagger- en ruimingsspecies niet langer meer verboden zullen zijn in dergelijke gebieden. De Raden vragen alvast om deze regeling te behouden. Dit neemt natuurlijk niet weg dat het deponeren van bv. ruimingsspecies uit beken in waterwingebieden en beschermingszones op de over van waterlopen nog steeds toegelaten moet worden indien aan de geldende normen voldaan is.

¹ Besluit van de Vlaamse Regering van 14 december 2007 houdende vaststelling van het Vlaams reglement betreffende bodemsanering en bodembescherming - Subsiëring van een bodemsaneringsorganisatie (artikelen 134 tot 140).

² Besluit van 14 september 2007 van de Vlaamse Regering betreffende de erkenning van Vlabotex VZW als bodemsaneringsorganisatie (Vlabotex) vzw.

³ Verslag van het Rekenhof Rekeningenboek over 2013.

⁴ Ministerieel besluit van 30 november 2007 betreffende de goedkeuring van het subsidiëringsprogramma voor de periode van 2008 tot en met 2012 van Vlabotex vzw. Voor 2012 bedroeg de raming 1.539.883 euro en de toegekende subsidie 606.799,95 euro. Weliswaar wordt hiermee reeds rekening gehouden bij de begrotingsopmaak, met een vereffingskrediet van 803.000 euro voor 2012.